

Leesvoer

Vonk

Vonk is het zusterblad van *Moer* in Vlaanderen.

In *Vonk* 33/4 (maart - april 2004) schrijven Helge Bonset, Dirkje Ebberts en Heleen Wientjes over het ontwikkelen van en de eerste gebruikerservaringen met lesmateriaal en handreikingen voor leraren die Nederlands geven aan hoogbegaafde leerlingen in de basisvorming. Het gaat hier om een project van de SLO en de Stichting Perdix. Lieve Verheyden gaat in op de complexe, maar ook veronachtzaamde taak van het notities, aantekeningen, maken in het hoger onderwijs en geeft daarbij tips voor zowel studenten als docenten. In de rubriek Spiekerskornen gaan Marleen Lippens en Fransien Vandermeersch in op genieten en tekstervarend lezen in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs en in Werkhuis bespreekt Rita Rymenans een boek van Erik Bolhuis e.a. over activerend leren.

Verder in deze *Vonk* de rubrieken Interkl@s, Ingeboekt, Achterklap/s en Ingeblikt.

Vonk 33/5 (juli 2004) opent met een artikel van Yke Meindersma over de mogelijkheden van het beleidsdebat voor lessen argumentatievaardigheid en spreek- en luistervaardigheid. Hij baseert zich hierbij op zijn ervaringen met het werken met leraren in de nascholing. In een boeiend verslag beschrijft Rieja Meijlaers hoe drie jongens en twee meisjes uit de laatste groep van het basisonderwijs hebben deelgenomen aan een experiment rond begrijpend lezen. Motivatie en ontdekken wie ze zijn spelen een belangrijke rol in wat Meijlaers een ontdekkingstocht voor deze vijf jongeren noemt. In Spiekerskornen gaat Sylvie Engels in op het leesdossier en de verschillende taakbladen die zij daarvoor ontworpen heeft. Rita Rymenans bespreekt in Werkhuis het concept levenslang leren zoals dat verwoord is in een boek onder redactie van Herman Baert, Luc Dekeyser en Geert Sterck.

Vonk 33/5 bevat verder de rubrieken Interkl@s, Ingeboekt en Ingeblikt en bovendien het jaarregister over de 33ste jaargang.

Voor bestellingen van *Vonk*, zie de binnenkant achter in *Moer*.

Kansrijke Taal

Dit jaar is deel 2 uitgekomen van Kansrijke Taalhoeken in groep 1-8. Deel 1 en deel 2 vormen samen een compleet taalaanbod voor zelfstandig werken en leren in de basisschool. Deel 2 behandelt vier hoeken of werkplekken: de gedichtenhoek, de stap-in-een-boek-hoek, de interessante-boekenhoek en de taaldrukhoek. Hiernaast zijn extra activiteiten, werkvormen en opdrachtkaarten opgenomen. Drie andere werkplekken hebben in dit tweede deel een prominente plek. Ze worden in deel 1 slechts genoemd en zijn nu volledig uitgewerkt: de contacttaalhoek, de woordenschathoek en de hoek letterlijk-figuurlijk.

Eveneens nieuw zijn de gedocumenteerde overzichten van werkvormen, activiteiten en opdrachten bij elke hoek. Daarmee kunnen teams leerlijnen maken van groep 1/8 en een taalaanbod componeren aangepast aan de eigen situatie en behoeften.

Hansma, Henk & Monique, *Kansrijke taalhoeken in groep 1-8, deel 2*. Baarn, HBuitgevers, 2004. ISBN 90 5574 429 8, 224 blz., € 25,50.

Informatie: www.aps.nl/kansrijketaal.
en www.hbleraren.nl

Denken over vertalen

Een boek over het proces van vertalen. De uitgever zegt hiermee een lacune te vullen als een eerste echte overzicht van de vertaalbeschouwing. Het werk geeft een overzicht van de verschillende manieren waarop er over vertalen werd en wordt gedacht. Een en ander wordt inzichtelijk gemaakt met klassieke en toonaangevende opstellen uit binnen- en buitenland. Het boek bestaat uit drie delen: geschiedenis en beschrijving, reflectie en theorie, en kritiek en methodiek.

Naaijkens, Ton, K. Koster, H. Bloemen, C. Meijer (red.): *Denken over vertalen; Tekstboek vertaalwetenschap*. Nijmegen, Vantilt, 2004. ISBN 90 77503 14 5, 368 blz., € 29,90.

Uitgelezen

De reeks uitgelezen van Biblion Uitgeverij bestaat dertig jaar en het gaat hier dus om een jubileumuitgave. In *Uitgelezen 20* staan elf populaire schrijvers centraal. De redactie heeft zich hiervoor laten leiden door de smaak van het lezerspubliek. De schrijvers: Kees van Beijnum, Jessica Durlacher, Karel Glastra van Loon, Arthur Japin, Tim Krabbé, Geert Mak, Vonne van der Meer, Gerard Reve, Thomas Roosenboom, Peter Verhelst en J.J. Voskuil. Per auteur biedt *Uitgelezen* een algemeen beeld van het oeuvre en een uitgebreide bespreking van meerdere boeken.

Oevering, Gerard, M. de Jong e.a. (red.): *Uitgelezen 20; reacties op boeken*. Leidschendam, Biblion Uitgeverij, 2004. ISBN 90 5483 480 3, 170 blz., € 17,95.

Woordenschat in de onderbouw basisschool

Het belang van een goede en voldoende woordenschatontwikkeling is onomstreden en heeft ook in de voorbije jaargangen van *Moer* herhaaldelijk aandacht gekregen. Eens te meer geldt dit voor kinderen met een andere moedertaal dan Nederlands en kinderen die Nederlands als tweede taal leren. Een goede woordenschatontwikkeling staat of valt met goed woordenschatonderwijs en kenmerken van dergelijk onderwijs zijn actief leren en het aanbieden van woorden in betekenisvolle communicatiesituaties. Tegen deze achtergrond stelt *Woordenschatontwikkeling* van het Expertisecentrum Nederlands twee doelen centraal: de receptieve en productieve verwerving van woordkennis en de verwerving van strategieën om woorden te leren. Deze doelen vereisen dat leraren situaties kunnen creëren die woordenschatverwerving kunnen bevorderen, dat zij kinderen kunnen stimuleren om woorden te leren en dat zij goede instructies en feedback kunnen geven. Deze didactische uitgangspunten vormen de basis voor vier prototypen voor woordenschatstimulering: basiswoordenschat, woorden leren met ontdekactiviteiten, woorden leren met boeken en verhalen, en spelen met woorden. Basiswoordenschat is speciaal gericht op het ontwikkelen van interactief taalonderwijs met

onderinstromende en neveninstromende allochtone leerlingen en wordt ondersteund met een basiswoordenlijst van zo'n 2000 woorden die de leraar kan gebruiken als checklist bij het ontwerpen van woordenschatactiviteiten. Het boek is opgebouwd uit zes delen. Deel 1 gaat in op de vraag wat goed woordenschatonderwijs inhoudt en beschrijft de vier noodzakelijke elementen daarvoor: de inrichting van een rijke leeromgeving, woordenschatactiviteiten en actief leren, reflectie door leerlingen, en evaluatie van de woordenschat. De delen 2 tot en met 5 behandelen de vier genoemde prototypen voor woordenschatstimulering. Deel 6 geeft verdere achtergrondinformatie. 12 Bijlagen geven een checklist voor de leraar, de basiswoorden verdeeld naar woordsoort, respectievelijk thema en een aantal kopieerbladen. Waar nodig en relevant legt *Woordenschatontwikkeling* relaties met de vier elementen voorbereiden, semantiseren, consolideren en controleren uit het viertaktmodel voor woordenschatonderwijs van Verhallen en anderen.

Kienstra, Marijke, *Woordenschatontwikkeling. Werkwijzen voor groep 1-4 van de basisschool*. Nijmegen, Expertisecentrum Nederlands, 2003. ISBN 90 77529 01 2, 335 blz. + CD-rom. €50,00. (Bestellen bij Logistiek Centrum Onderwijs, www.lcowijzer.nl, Postbus 201, 5460 AE Veghel.)

Taal- en zaakvakonderwijs op de basisschool

Onderwijs is een talige aangelegenheid. De leerling in groep 7 die te weinig Nederlandse woorden kent of die de uitleg van de leraar niet zo snel kan volgen, rest niets anders dan de zaakvakles over kikkers gelaten uit te zitten. Jammer van die kostbare onderwijstijd en demotiverend voor de leerling. Nog te weinig wordt in de doorsnee zaakvakles rekening gehouden met de cruciale rol die taal daarin speelt. De recente uitgave *Taal, een zaak van alle vakken* onder redactie van Wim van Beek en Marianne Verhallen wil daar iets aan doen. Het boek wil voor leraren en aanstaande leraren een instrumentarium bieden om niet alleen incidenteel, maar juist ook structureel te werken aan geïntegreerd taal-zaakvakonderwijs. Dat

instrumentarium bestaat uit een didactisch model, het win-win-model, dat houvast geeft voor het koppelen van taal- en zaakvakonderwijs. Dit model wordt beschreven in hoofdstuk 1 tot en met 3 en in een multimediaal programma op de bijgeleverde dvd. Andere instrumenten zijn een stappenplan met aan de praktijk getoetste tips om zelf mee aan de slag te gaan en diverse voorbeeldlessen voor verschillende groepen en uit verschillende vakvakken. Voor zover dat al niet duidelijk is, *Taal, een zaak voor alle vakken* is bovenal een praktijkboek, een boek dat ook niet per se van voor naar achter doorgenomen hoeft te worden en dat vooral flexibel en in samenhang met de fragmenten op de dvd gebruikt moet worden, kortom: een doeboek om meteen mee aan de slag te gaan. En nu maar hopen dat de dvd-speler al voldoende gemeengoed is in scholen en bij -aanstaande- leraren.

Beek, Wim van & Marianne Verhallen (red.), *Taal, een zaak voor alle vakken. Geïntegreerd taal- en zaakvakonderwijs op de basisschool*. Bussum, Coutinho, 2004. ISBN 90 6283 333 0, 142 blz. + dvd. € 29,50.

Taalgericht vakonderwijs in het voortgezet onderwijs

Bijna tegelijkertijd met het boek over geïntegreerd taal- en zaakvakonderwijs in het basisonderwijs is bij dezelfde uitgever het *Handboek taalgericht vakonderwijs* verschenen, een boek van Maaike Hajer en Theun Meestringa dat dezelfde problematiek van vakonderwijs in meertalige klassen behandelt voor het voortgezet onderwijs. Dit handboek is gebaseerd op ervaringen die opgedaan zijn bij het invoeren van taalbeleid in het voortgezet onderwijs en wil -aanstaande- docenten van andere vakken dan het vak Nederlands ondersteunen bij het ontwikkelen en uitvoeren van een taalgerichte didactiek, met name voor die situaties waarin zij geconfronteerd worden met een zeer uiteenlopende mate van schoolse taalvaardigheid bij hun leerlingen. Ook Hajer en Meestringa kiezen voor de bevordering van actief leren en verder hebben zij zich laten inspireren door de inhoudgerichte benadering van het onderwijs, gebaseerd op de in de VS ontwikkelde *Content-based Approach*, een benadering die overigens

ook van toepassing is op het in Nederland sterk in opkomst zijnde tweetalig onderwijs (veelal Engels-Nederlands). Bovendien zijn voor de auteurs belangrijke uitgangspunten het zelfstandig leren, samenwerkend/coöperatief leren en competentiegericht leren in bijvoorbeeld leerwerktrajecten.

Evenals Van Beek en Verhallen voor het basisonderwijs kiezen Hajer en Meestringa voor een overwegend praktische invulling van hun handboek. De hoofdstukken 3, 4 en 5 bevatten voorbeelden en aanwijzingen voor docenten die snel concrete suggesties en vuistregels zoeken voor hun onderwijs. In de Inleiding en hoofdstuk 2 vindt de lezer een schets van taalgericht vakonderwijs en de basis voor de gekozen didactische aanpak. Hoofdstuk 6 ten slotte beschrijft hoe docenten samen kunnen werken aan de ontwikkeling van taalgericht vakonderwijs in hun school. In dit hoofdstuk wordt verder aandacht besteed aan de rol van de schoolleiding hierbij en aan relevante verschillen tussen de diverse vakken (denk aan 'bakken' of 'metaal' in vergelijking met de moderne vreemde talen). De auteurs hopen een handboek geschreven te hebben dat op verschillende manieren en door verschillende doelgroepen gebruikt kan worden, variërend van de student die op zoek is naar lesideeën tot schoolleiders en taalcoördinatoren die een impuls willen geven aan de invoering van taalgericht vakonderwijs.

Hajer, Maaike & Theun Meestringa, *Handboek taalgericht vakonderwijs*. Bussum, Coutinho, 2004. ISBN 90 6283 420 5, 227 blz. ca. € 24,00.

Schrijfgids voor studenten

Je hebt je onderzoek gedaan, je hebt een ongeordende berg gegevens, en je hebt een opdracht: schrijf een wetenschappelijke tekst. Een werkstuk, een paper, een scriptie. Hoe pak je dat aan? Waar begin je? Hoe los je de problemen op die zich tijdens het schrijven voordoen? Hoe argumenteer je, hoe gebruik je citaten en voetnoten? En ook: hoe verbeter je je taalgebruik? De *Schrijfgids voor studenten* is de eerste hulp bij schrijfproblemen en taalvragen. Het is een handig naslagwerkje dat laat zien hoe een goede wetenschappelijke tekst in elkaar zit, waar je op moet letten bij het formuleren en hoe je op een eenvoudige manier de kwaliteit

van je tekst controleert en verbetert. Deze schrijfgids is een praktisch en onmisbaar opzoekboekje voor alle hbo- en wo-studenten. Het boek doet niet moeilijk: het is toegankelijk en begrijpelijk, en het is gemakkelijk te gebruiken door de vele korte checklists en een slim register.

Tiggeler, Eric, *Schrijfgids voor studenten. Eerste hulp bij schrijfproblemen en taalvragen*. Den Haag, Sdu Uitgevers, 2004. ISBN 90 12 10563 3, 104 blz., € 10.

Nieuw programma om slim te leren lezen

Muiswerk educatief ontwikkelaar en uitgever van diagnostische computerprogramma's voor het onderwijs - brengt een nieuw computer - programma voor Strategisch Lezen op de markt. Het programma is bedoeld voor snelle leerlingen in het basisonderwijs, voor leerlingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs en voor leeszwakke leerlingen in het mbo. *Muiswerk Strategisch Lezen* is bedoeld voor het trainen van deelvvaardigheden bij het ontwikkelen van een strategische leesaanpak. De keuze voor strategisch lezen is gemaakt omdat lezen wordt gezien als een centrale vaardigheid in vrijwel elke studie. Een strategische leesaanpak biedt de mogelijkheid om woordkennis- en leesproblemen (bijvoorbeeld ten gevolge van dyslexie) te compenseren. Empirisch onderzoek bevestigt de veronderstelling dat leesstrategieën met succes getraind kunnen worden (Bimmel, 1999). *Muiswerk Strategisch Lezen* brengt de theorie in praktijk en biedt een uitkomst voor zwakke lezers. Het basisprincipe van Muiswerk - programma's is dat een diagnostische toets de leerling stuurt naar oefenmateriaal dat aansluit bij de fouten die hij maakte. De toets kan herhaald worden en eventueel leiden tot opnieuw oefenen. Ook *Muiswerk Strategisch Lezen* is zo gestructureerd. Wil men met behulp van een toets- en oefenprogramma effect bereiken, dan moet niet alleen vaak, maar ook gevarieerd geoefend worden. Eénmaal iets uitleggen of voordoen heeft doorgaans weinig effect. De opbouw van *Muiswerk Strategisch Lezen* voorziet hierin. *Muiswerk Strategisch Lezen* bestaat uit 32 oefeningen en twee diagnostische

en evaluerende toetsen. In totaal zijn er 405 vragen in verwerkt bij ruim 100 verschillende teksten. De stof wordt uitgelegd in 28 uitlegsschermen. Alle uitlegsschermen worden in een duidelijke stem, dus geen computerstem, uitgesproken.

Muiswerk Strategisch Lezen kost € 231,50 excl. BTW en wordt geleverd inclusief vijf licenties: u betaalt voor de eerste vijf licenties dus € 46,30 excl. BTW per licentie. Daaropvolgende licenties kosten € 20,35 excl. BTW. Muiswerk Educatief, Ondernemingsweg 56e, 1422 DZ, Uithoorn, e-mail: infomw@muiswerk.nl, telefoon: 0297-361664.